

CẢI TẠO

Nguyễn Quốc Hưng

Hôm đó, chúng tôi cùng với một nhóm khác giờ sấn trên đồi. Trong Nam gọi là khoai mì, ngoài Bắc còn có tên rất lịch sử, mà theo cán bộ giải thích thì trong thời kỳ kháng chiến có những năm thất mùa, dân phải ăn sấn trừ com, từ đó sấn có tên là « củ lê lai » dẫn tích Lê Lai cứu chúa.

Trong giờ nghỉ giải lao, tôi một mình xuống đồi, đi ra mé sông ngồi ở nhà mát, cột cây nóc lá, để nhìn nước chảy xuôi dòng. Bỗng anh cán bộ quản giáo của toán kia lên tiếng làm tôi giật mình : « *anh kia, đang nghỉ vớ vẩn gì đó ?* ». Thì ra anh ta đã âm thầm đi sau lưng tôi mà tôi không hay biết, có lẽ sợ tôi trốn trại. Tôi thầm phục cách mạng huấn luyện cán bộ thật là tài tình. Không cần biết tôi thuộc toán lao động nào, cán bộ nào cũng thấy có bồn phận theo dõi và canh chừng vì quyền lợi tối thượng của đảng và nhà nước, trái với nguyên tắc thẩm quyền trói buộc (compétence liée) của chúng ta. Nhưng đó là chuyện khác. Hơn thế nữa, tâm lý chiến là nghề của chàng, y liền xuất chiêu : « *Anh à, anh có biết con sông này chảy tới Lào không ? Nhưng không ai mượn đường thủy để đi Lào cả, bởi vì nước trên nguồn đổ xuống bất thường, làm cho nước sông mênh mông chảy cuộn cuộn, nhảy lên nhảy xuống như ngựa, nhận chìm cả thuyền bè, do đó mới có tên là sông Mã.* » Rồi làm như không mấy quan tâm đến chuyện đó, cán bộ bắt sang chuyện khác : « *À ! trong Nam mấy anh có biết truyện Kiều không ? Thúy Vân, Thúy Kiều đó* »

Tôi đáp : « Thưa cán bộ, truyện Kiều được dạy trong chương trình giáo khoa ở năm thứ ba cao đẳng tiểu học. »

- *Cha ! tốt quá, đâu anh nói cho tôi nghe, trong truyện Kiều anh thích câu thơ nào hơn hết ?*

« Thưa cán bộ, có hai câu thơ chẳng những tôi thích mà còn làm kim chỉ nam cho đời tôi đó cán bộ. »

- *Chà ! hai câu nào mà hay thế ?*

Tôi trả lời không cần suy nghĩ :

« Khi nên trời cũng chịu người
Nhẹ nhàng ở trước, đền bồi ơn sau. »

Anh cán bộ nhìn ngay mặt tôi, sững sốt, song quay nhìn sông Mã và gật đầu nói : *Hay ! Hay !*

Anh lặng lẽ trở lui về đồi, không nói thêm một lời gì nữa !

Một thời gian lâu sau, tôi không có dịp gặp lại anh cán bộ, hỏi ra mới biết tên là Vĩnh, cấp bậc thượng sĩ. Nhưng tôi nghe đồn anh ấy đã bị hạ tầng công tác có lẽ vì quá dễ dãi với trại viên cải tạo hay sao ? mà anh không còn quản giáo tù

chính trị nữa, mà sang trại tù thường phạm : bội tín, lường gạt, cưỡng bức phụ nữ, ăn cướp, sát nhân v...v...

Tôi cũng nghe nói anh Vĩnh trở nên bê bối, rượu chè be bét. Chủ nhật nào cũng vào xóm Mường mua rượu, lúc nào cũng cặp nách một chai rượu ba xi đế, đi ngà xiêu ngà tó, đâu còn là tác phong của một cán bộ tề chỉnh, nghiêm trang, bàn luận văn chương truyện Kiều thuở nào !

Cho đến một buổi chiều, tôi đang vác cuốc lững thững về trại, thì nghe có tiếng gọi « *anh Hưng, anh Hưng* », nhưng tôi không buồn quay lại. Bởi ở tù cộng sản nhiều năm tôi kinh nghiệm rằng : muốn chịu đựng lâu dài cái khổ của xác thân thì phải giữ tâm trí cho thanh thoi, không để bận tâm tới chuyện gì, đó là áp dụng có lợi về phần mình, phương pháp làm rỗng não của họ. Kế tiếp, tôi nghe tiếng chạy thình thịch sau lưng, bỗng anh cán bộ Vĩnh xuất hiện trước mặt.

«*Anh này bây giờ làm kiêu quá Tôi gọi hai, ba tiếng cũng không thèm quay lại !*» Tôi đỡ lời : « Thưa cán bộ tôi có nghe nhưng tưởng không phải kêu tôi, chớ tôi cũng mong gặp cán bộ lắm ! »

- *Có chi không ? Anh có còn câu thơ hay nào nữa không ?*
- Không có thì phú, nhưng tôi muốn thuật cho cán bộ nghe chuyện Hứa Do, Sào Phủ. Sào Phủ cho trâu uống nước tại mé sông, Hứa Do cũng tới mé sông rửa tai, nhưng rửa đi rửa lại không thôi. Sào Phủ hỏi tại sao, thì Hứa Do đáp : « tôi mới vừa ở kinh thành về. Ở đó nghe người ta nói những lời kém đạo lý quá, tôi không chịu được, nên phải rửa tai ». Sào Phủ nghe xong liền dắt trâu lên mé trên. Hứa Do lấy làm lạ, hỏi nguyên do, thì Sào Phủ trang trọng trả lời : « tôi sợ con trâu của tôi uống nhầm nước dơ bẩn trong tai anh ! »

Anh cán bộ cắt ngang lời tôi : « anh kể chuyện đó là có ý nghĩa gì ? »

Tôi đáp : « Riêng tôi thì không có ý gì, nhưng đức Khổng Tử nghe câu chuyện mới dạy học trò rằng : Hứa Do có lý mà Sào Phủ cũng có lý. Nhưng cả hai đều không thực tế. Sao bằng :

« Nước đục ta rửa chân tay
Nước trong ta rửa cái lèo mũ ta. »

Câu chuyện tới đây là tới ngả ba. Anh cán bộ liền nói : « *Thôi ! anh về trại đi, can đảm lên ! lần sau, gặp lại, tôi sẽ nói tiếp câu chuyện của anh.* »

Nói xong, anh rẽ phải lên văn phòng, tôi đi thẳng về cổng trại. Vừa đi tôi vừa nghĩ, anh cán bộ muốn nói tiếp gì đây ?

Sự thật là Khổng Phu Tử đâu thuộc thời đại đó, để bình luận này nọ ! Chính tôi đã ghép ngang hai câu chuyện ở hai thời khác nhau, chẳng qua là để nhấn với anh Vĩnh đã trót sống chung với người dữ thì phải hòa theo để cho nó yên thân !

Nguyễn Quốc Hưng